

VELKOMMEN TIL SPORET VED TANDSLET

Turen går gennem Tandsholm skov ad stier, langs hegn og skovbryn. Sporet er ca. 4,5 km, men delt op i en gul rute (2,5 km.) og en rød rute (2 km.). Terrænet kan være blødt og ujævnt.

1 SKOVFORTET

Skovfortet var indtil 1990 ejet af KFUM- spejderne, i dag er det kursussted for Hjemmeværnet.

2 SKOVEN

Skoven vokser på fed sandblandet lerjord og er fugtig i alle lavningerne. Det har stor betydning for floraen og træsorterne. Ahorn, hassel og ask holder af fugtighed og flere steder står elletræer med rødderne i vand, omgivet af gule iris.

3 STÆVNINGSSKOV

Før i tiden var det nødvendigt for gårdene at have adgang til træ fra skoven til brænde, skafter, stolper til hegn samt optændingskvas (stikker). Derfor er skoven udstykket i mange smalle matrikler, som en typisk »bønderskov«. Skoven blev drevet som en stævningsskov. Det vil sige, at træerne blev kappet ned (stævnet) med 10-20 års mellemrum, hvorefter der voksede nye skud op fra stødene. I opvækstfasen var der ofte græsning i skoven. Resterne efter stævningsdrift ses stadig mange steder i skoven.

4 PLANTELIV

Stævningsdriften og den fugtige jordbund giver gode betingelser for flere specielle planter så som gul anemone, hulrodet lærkespore, dansk ingefær, firblad, lungeurt og ikke mindst orkideerne tyndakset gøgeurt og ægbladet fliglæbe. Alle danske orkideer er sjældne og er derfor fredede. Det betyder, at de ikke må plukkes eller graves op.

5 TANDSLET KIRKE

Stien ledte folk fra oplandet til kirken i Tandslet. Her ses resterne af et vadested. De store trædesten skulle sikre, at folk kom tørskoet over vadestedet. Historien fortæller

at vandet i bækken stammer fra en hellig kilde, hvis vand havde en helbredende virkning på øjensygdomme.

6 LILLEBÆLTSGLETSCHER

Als blev formet af isen under den sidste istid for 10-12.000 år siden. Da den kæmpemæssige »Lillebæltsgletscher« smeltede, efterlod den enorme mængder materiale i store bunker, som i dag former landskabet op til en højde af 66 m her nord for skoven. På disse bakker dyrkes traditionelle landbrugsafgrøder såsom hvede, byg og raps.

7 VANDSKEL

Her drejes ind i skoven for at følge gul rute. Ligeud fortsættes over i rød rute. Se pile. Landskabets formationer betyder at vandet i dette område løber i hver sin retning, her på egnen kaldes det for et vandskel. Mod vest løber vandet til Mjangdam og mod øst løber det til Lillebælt. Fund af gravhøje og forarbejdet flint vidner om menneskelig aktivitet i området og at livet også blev levet på disse kanter for mere end 3.000 år f.Kr.

8 JORDSKEL

Bøgetræet her vurderes til at være omkring 120 til 150 år gammelt, hvor placeringen i skovkanten, har givet gode lysvilkår, derfor den store flotte krone. I skovkanten og flere steder inde i skoven ses de jordvolde, som angiver skel mellem parcellerne (matriklerne). Rød rute drejer ind i skoven her.

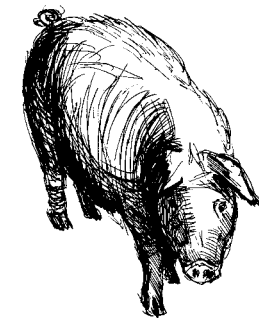
Se efter
den gule folderkasse
– her starter sporet

Ruten er på sporet afmærket med
røde og gule trekanten på pæle

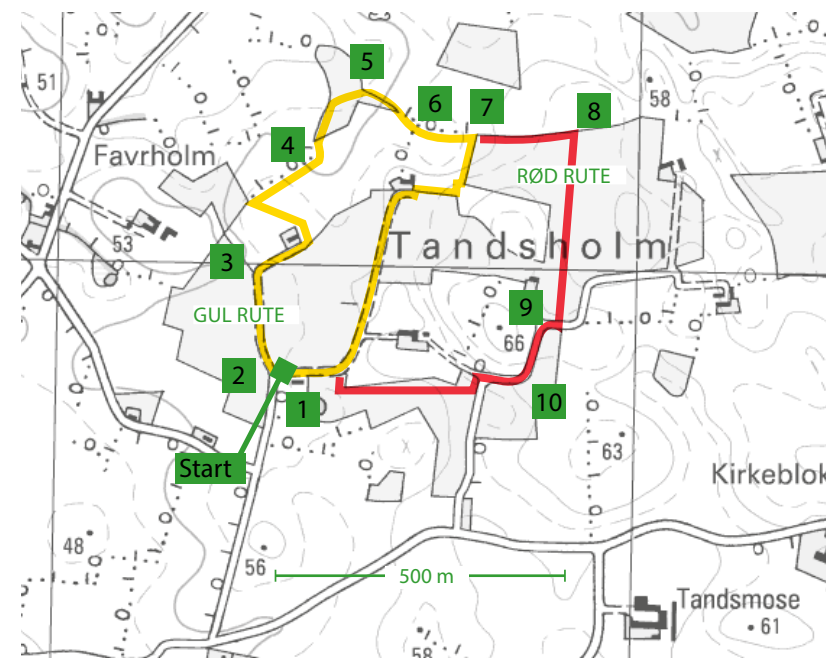
9 UDSIGTSPUNKT

Herfra kan man nyde udsigten over det sydalske landskab, fjorden og Tyskland. Sydøst herfor ligger junkergården St.Elholm, hvis historie kan føres helt tilbage til år 1200. Gården drives i dag med en større svineproduktion, den mest udbredte produktionsform i hele området.

10 KIRKEBLOK

Kirkeblok, højen hvorpå Henning Linthe (ejer af St. Elholm) ville bygge et Gudshus som takkeoffer for, at være blevet rask efter lang tids sygdom. Sagnet fortæller, at byggeriet var begyndt, da en hvid hest om natten rev det byggede ned og slæbte byggematerialet til et sted nordvest for Tandsgård, der hvor kirken nu står. Da kirkeklokkerne ringede for første gang i den nye kirke, travede en hvid hest ind i borggården på St. Elholm og i selvsamme øjeblik lukkede Henning Linthe sine øjne og blev dermed den første, som blev begravet i Tandslet Kirke.

LANDMANDENS AFGRØDER

 Hvede
Hvede er verdens vigtigste kornart, og en af de mest dyrkede i Danmark. Den umodne hvedemark kendes på sin blågrønne farve. Akset i toppen har ingen stak, »hår«. Hveden bruges til dyrefoder og mel.

 Byg
Vår- og vinterbyg er de mest dyrkede kornarter i Danmark. Byg anvendes især til dyrefoder og ølfremstilling. Den kendes let på de lange stakke - de lange »hår«, der sidder på akset i toppen af bygplanten.

 Raps
Rapsen er let at kende på sin gule farve, når den blomstrer. Rapsen kan blive over 2 meter høj. Af rapsens små sorte frø udvindes olie, der bruges til madolie, farve og lak. Olien kan også bruges til brændstof til biler og traktorer.

 Tyndakset Gøgeurt (Orchis mascula)
Høj og rank orkide (15-40 cm høj). Får fra 15 til 50 rosa overviolettede blomster, og er den tidligst blomstrende orkide i Danmark. Alle Danmarks orkideer er fredede og må derfor ikke plukkes, graves op eller ødelægges. Blomstring: maj-juni.

 Fasan (Phasianus colchicus)
Hønsfugl på størrelse med tamhøne
Meget almindelig ynglefugl, der oprindeligt er indført fra Kina. Hanen er kobberbrun med mørke og lyse tegninger, grønt hoved med rødt parti omkring øjet. Hunnen i mere brune nuancer. Ses hele året.

 Butsnudet frø (Rana temporaria)
Ret stor, brunlig frø med tydelig ansigtsmaske, 5-9 cm lang. Varierer i grå, gule og brune farvenuancer. Kvækker en serie ru og grove lyde, der ikke kan høres ret langt væk. Almindelig over det meste af landet. Yngler i store og små vandhuller, hvor den lægger æg i tætte klumper i det oversvømmede græs på helt lavt vand. Ses om dagen, hvor den søger efter regnorme, snegle, sommerfuglelarver og andre smådyr. Ses fra marts til november.

KORTSIGNATURER - RUTEKORT

	Levende hegn		Jorddige
	Skrænt		Sti
	Jernbane		Markvej
	Vej		Rød rute
	Gul rute		

4 Henvisning til forklaring

© Kort & Matrikelstyrelsen (G. 21-01)

Sporet ved Tandslet

Sporet ved Tandslet ligger ca. 1 km nord for Tandslet. Tag evt. bus fra Sønderborg, stå af ved Tandsbusk i Tandslet, gå 100 m tilbage mod Sønderborg, drej til højre mod Tandsryd, herfra ca. 1 km til Skovfortet, hvor sporet starter. Den grønne firkant viser udsnit svarende til rutekortet på indersiderne.

Startsted: Skovgyde 2A, 6470 Sydals.
GPS-koordinater: 54.93142, 9.98782.

 PRAKTISKE OPLYSNINGER
Du er gæst på lodsejerens private ejendomme, og de har åbnet sporet for færdsel til fods. Sporet kan delvis være

trampestier, og derfor kan årstiden og planternes vækst påvirke passagen. Bukkejagt kan forekomme i skoven i perioden 16/5-15/7 – det betyder ikke at sporet lukkes (Jægerne er der meget tidligt om morgenen.) Sporet kan i vinterhalvåret være lukket pga. jagt (selskabsjagt) – der er ikke nogen fast dato.

SPØRG LODSEJEREN
Lodsejeren vil gerne fortælle om, hvad der sker i landskabet lige nu. Du er velkommen til at ringe:
Inger Plauborg, Tandsgårdvej 6, Tandslet
Telefon 74 40 72 44

Projekt „Spor i Landskabet“ åbner markerede spor i hele landet.

 NORDEA FONDEN
Vi støtter gode liv

Projektet har følgende samarbejdspartnere:
Danmarks Naturfredningsforening · Kommunernes Landsforening
Dansk Skovforening · Friluftsrådet · Kommunernes Landsforening
Landbrug & Fødevarer · Landdistrikternes Fællesråd · Naturstyrelsen
Danmarks Jægerforbund

Støttet med tilskud fra Nordea-fonden, Miljøministeriet og Udlodningsmidler til friluftslivet

Tekst: Inger Plauborg · Tegninger: Michael Petersen

Yderligere oplysninger om „Spor i Landskabet“ fås hos:
Landbrugsraadet, Axelstorv 3, 1609 København V
Telefon 33 39 40 00 · Fax 33 39 41 61

WWW.SPOR.DK

SPOR I LANDSKABET